

Brief-7, 3 augustus 2008

Kornelis is in druk gesprek met Kerafo en Obed. Ze hebben het over het komende sagowormenfeest van Khoramalo. Kornelis is verontwaardigd: de gasten worden op zondag verwacht, en dat kan toch niet! Door de week maakt niet uit op welke dag, maar op zondag horen de mensen in het dorp te zijn om naar kerk te gaan! Dus vrijdag is prima, en maandag kan ook, maar op zondag, nee, dan willen zij niet. Even later komen ook Yunias en Mozes het huis binnen. Net als Kornelis zijn ook zij niet van plan naar dat feest te gaan als het op zondag gehouden wordt. De zondag is voor de kerk.

We zijn in het vroegere Worambianop, aan de kali Kawo. De mensen van Ugo, die tot 1994 ook in Wanggemalo gewoond hebben, zijn na ons vertrek teruggekeerd naar de plek waar hun ouders in de jaren 60 het eerste dorp hadden geopend. Dat verhuizen van dorpen komt hier vaker voor; Fifiro woont intussen al op de 4^e of 5^e locatie. Dat ligt helemaal in het verlengde van hun oorspronkelijke semi-nomadische leefwijze.

Het is een zware tocht om hier te komen. Om 8 uur vertrekken we uit Wanggemalo: Kerafo, een oude bekende vanaf het begin van Wanggemalo, zijn (3^e) vrouw Ruama, Obed, die beweert dat hij bij Gerrit Jan in de schoolbank heeft gezeten, en Irene, de vrouw van Semuel en zo'n 4 maand in verwachting. We zijn nog geen uur onderweg of de hond van Irene komt een muis op het spoor. Die moet natuurlijk gevangen worden, voor het menu van vanavond. Met z'n allen gaan ze aan het zoeken en graven; helaas, de muis is slimmer, of sneller. Maar als we weer op pad gaan zijn we wel drie kwartier verder. Een poosje later komen we bij een veel belovend riviertje: hier moet wel *udang* zitten (rivierkreeft)! Irene en Ruama halen hun kleine duikbrilletjes en zelfgemaakte harpoenen

tevoorschijn om daar naar te gaan duiken. Ondertussen gaat Kerafo met zijn *snapan* (windbuks) achter een paar vogels aan. En wij maar weer wachten. Obed blijft bij ons – ze laten ons nooit alleen. Maar al met al hebben we om 12 uur nog nauwelijks twee uur echt gelopen. En dan moeten we opschieten om het nog voor donker te halen! En het venijn zit in de staart: heuvel op heuvel af, Zuid-Limburg bedolven onder de jungle.

Vlak vóór het dorp komen we een paar vrouwen tegen; ze zijn helemaal verbaasd ons daar zo plotseling te zien opduiken. Eindeloos handenschudden. Dan gauw weer verder, want we willen ons vóór donker eigenlijk ook nog wel even wassen in de rivier... Het is tegen half 6 als we het dorp binnenlopen.

Ugo / Worambianop blijkt een groot dorp te zijn, boven op een paar hoge heuvels. Maar de huizen zijn bijna allemaal leeg. Ook de evangelist is er niet: hij is met de onderwijzer een paar dagen eerder vertrokken naar Tanah Merah. Een tegenvaller, want ik had juist met hem graag over de gemeente hier willen praten. Irene komt hier oorspronkelijk vandaan, en brengt ons in het huis van haar pleegouders. Daar worden we hartelijk welkom geheten. Als we wat op adem gekomen zijn gaan we eerst even zwemmen in de kali Kawo. Het heeft een paar dagen niet geregend, en het water staat laag. Vanaf het drooggevallen strandje duiken we het koude water in – wat knap je daar dan van op!

Die avond eten we in het vuur gebakken bananen en sagokoeken, met de onderweg gevangen rivierkreeft. Dat smaakt! Later komen een paar oude bekenden langs: Mozes, Yunias, Urbanus. Ze zijn stuk voor stuk blij verrast. “*Lebih baik kami ikat, supaya tinggal di sini, tidak usah kembali!*”, roept Urbanus keer op keer uit; zoiets als: laten we ze vastbinden dat ze niet weer weg gaan maar hier blijven! *Missionary, stay!*

De volgende morgen doen Dineke en ik samen malaria-onderzoek. In de kerk prikken we iedereen voor een druppel bloed, en een test-setje geeft na 15 minuten aan of iemand malaria heeft of niet. Wie malaria heeft krijgt meteen een medicijnkuur. Het is de bedoeling op deze manier de hele bevolking te screenen. Eerder deze week zijn er in Wanggemalo zo 81 mensen nagekeken. Wij komen vanmorgen niet verder dan 25. Meer mensen zijn er niet: vrijwel iedereen is druk met de voorbereidingen van dat sagowormenfeest van Khoramalo. En volgens de mensen die we spreken is dat ook in Ndeima het geval, het dorp waar we hierna heen zouden gaan. Daarom stellen we plannen bij, en besluiten om zelf ook naar dat feestbivak te gaan.

Zo trekken we de volgende morgen weer het bos in. Opnieuw die hoge heuvels op en af; we lopen kennelijk dwars op de heuvelruggen. Ook onze begeleiders klagen erover; het is een berucht stuk! De tocht loopt via oud-Ugo; de plek blijkt helemaal dichtgegroeid te zijn - geen wonder na ruim 20 jaar! Net als op de eerste dag moet er ook nu weer een paar keer naar rivierkreeft gedoken worden. Bij één van de riviertjes maken we een vuurtje op een grindbank. Als de vrouwen totaal verkleumd terugkomen gaan ze zo'n beetje in het vuur zitten om weer warm te worden. Om kwart over 5 breekt het bos open en zien we op de heuvel vóór ons het feestbivak liggen. Het is nog een toer om er te komen, balancerend over kris kras over elkaar heen liggende omgekapte boomstammen.

In het bivak is het een emotioneel weerzien met vele oude bekenden. Salomo, vroeger desa van Wanggemalo, is in tranen. Meki is blij ons te zien, en wijst ons zijn kinderen. Ook laten ze ons kennis maken met de kinderen en kleinkinderen van Pius: die was in onze tijd ouderling en MAF-agent van Wanggemalo, en is in 2006 omgekomen door een val van een boomstam bij het oversteken van een riviertje: zijn borstkas was totaal verbrijzeld. Ook Kheinde loopt hier rond, de eerste christen in Wanggemalo, met een veelbelovend gezinnetje, die in 1993 helemaal gek werd. Hij ziet er totaal verwilderd uit, en is onaanspreekbaar. 's Avonds komt zijn vrouw, Naomi. Ze leeft al vanaf 1995 als onverstorven weduwe met haar kinderen. Ze komt ze allemaal aan ons voorstellen.

Die avond liggen we dicht tegen elkaar aan onder onze klamboe. Vlak daar buiten liggen Irene en Ruama te slapen. Knus.

Tegen 6 uur worden we wakker. We pakken onze spullen weer in, drinken een bekertje water, en beginnen dan aan het malaria-onderzoek. Het duurt niet lang of het is een drukte van belang om ons heen. We zijn intussen aardig op elkaar ingespeeld, en het gaat lekker vlot. Op den duur krijgen we wel kramp in de benen en pijn in de rug, maar het blijft machtig leuk om te doen. Om een uur of tien begint Khoramalo wat te morren: al die vrouwen die daar maar steeds om ons heen staan, wanneer gaan ze nu eindelijk eens het bos in om sagowormen te halen! Hij ziet de planning voor zijn feest in gevaar komen. Wij komen hem tegemoet: de mensen van wie de test positief was moeten blijven, de

anderen mogen weg. Pas als we iedereen gescreend hebben gaan we de medicijnen geven, anders duurt het nog veel langer. Nu wordt het al gauw wat rustiger om ons heen. Khoramalo is tevreden, en uiteindelijk laat hij zichzelf ook prikken, hoewel hij dat eerst echt niet van plan was.

Bijna 6 uur, 87 testen en 25 malariapatiënten later zijn we eindelijk klaar. Dan wordt het ook tijd om op te stappen, willen we nog voor donker terug zijn in Wanggemalo. We eten een stuk koude sago, drinken nog een glas heet water, en nemen afscheid. Naomi gaat nog een eind met ons mee: ze weet een paadje waardoor we een heel stuk kunnen afsnijden. Het is wel een beroerde weg, door een paar oude tuinen, dus weer veel balanceren over boomstammen, voetje voor voetje, aan de hand van onze begeleiders. Wat voel je je dan onbeholpen! Als we bij de 'hoofdweg' aankomen, neemt Naomi afscheid: hier vandaan weten de anderen wel weer de weg. Na een korte rust lopen we in een stevig tempo verder. Het pad is inderdaad wat breder dan het vorige paadje, en volgt kilometers lang de heuvelrug. Dat schiet lekker op! En er zijn geen riviertjes, dus zoeken naar rivierkreeft of vis is er nu niet bij. Wel krijgt de hond van Irene tot twee keer toe lucht van een muis, en beide keren is het raak. De muizen worden zorgvuldig in een blad verpakt en in hun draagnet gestopt. In één van de tuinen hebben ze een paar grote komkommers geplukt. Dat wordt smullen vanavond!

Op een gegeven moment is Irene haar hond kwijt. Als die ook niet bij één van de anderen blijkt te lopen begint ze al lopend haar hond te roepen, al maar door, minuten lang: Wamufo... Wamufo... Wamufo... Dan duikt de hond opeens op en is ze weer gerust. Zo'n jachthondje, daar ben je zuinig op!

We komen langs de plek waar in 1977 een dodelijk treffen plaats vond tussen een patrouille van de politie en Mauyapo, het latere dorpshef van Wanggemalo. De cicaden beginnen te snerpen. Het is vijf uur geweest. Vlak voor Wanggemalo begint het te regenen, en niet zo zuinig. In een ogenblik zijn we doorweekt. Waren we toch al, van het zweet, maar dit voelt toch anders. Nog een half uurtje baggeren we ons een weg door de modder van het sagoeras aan de rand van het dorp, en dan zijn thuis. Moe, maar voldaan. Wat een schitterende tocht!

A Dieu, Dineke & Jaap

